

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ І ПРОЄКТНОЇ ГРАФІКИ

Лабораторний практикум
для студентів спеціальності 186
«Видавництво та поліграфія»

Київ 2021

УДК 741
Д 33

Рецензенти

Лобода С. М., д.пед.н., професор

Алексєє В. Ю. генеральний директор ТОВ «Інституту
новітніх технологій в освіті»

Затверджено науково-методично-редакційною радою
Факультету міжнародних відносин Національного авіаційного
університету (протокол № 6 від «06» вересня 2021 р.)

Д 33

Основи композиції і проєктної графіки: лабораторний
практикум: [Електронне видання] / уклад.: Денисенко С. М. — К.:
НАУ, 2021. — 37 с.

Містить загальні рекомендації до виконання лабораторних
робіт із врахуванням кредитно-модульної системи організації
навчального процесу.

Для студентів спеціальності 186 «Видавництво та
поліграфія»

© НАУ
© Денисенко С.М.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ РИСУНКУ	5
Лабораторна робота № 1.1	5
Лабораторна робота № 1.2	7
Лабораторна робота № 1.3	11
Лабораторна робота № 1.4	14
Лабораторна робота № 1.5	16
МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ	22
Лабораторна робота № 2.1	22
Лабораторна робота № 2.2	25
Лабораторна робота № 2.3	27
Лабораторна робота № 2.4	29
Лабораторна робота № 2.6	33

ВСТУП

Основною метою викладання дисципліни «Основи композиції і проєктної графіки» є ознайомлення студентів з основними принципами побудови композиції, засобів нанесення графічного зображення та розвитку творчого мислення.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Композиція, рисунок, перспектива» є: розкриття функцій та завдань композиції та місця рисунку у творчому процесі; ознайомлення з елементами та засобами оформлення графічного зображення, його застосування; набуття навичок у розробленні власних креативних проєктів

Курс «Основи композиції і проєктної графіки» складається з одного модуля, що викладається протягом одного семестру. Загальна кількість годин за навчальним планом 105 год.

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ РИСУНКУ

Лабораторна робота № 1.1

Тема: Творчість і сприйняття зорової інформації.

Мета і основні завдання роботи: ознайомити студентів з різними видами оптичних ілюзій та роллю, яку вони відіграють у графічному мистецтві; навчити використовувати оптичні ілюзії у різних композиційних побудовах при проектуванні поліграфічних видань.

Основні теоретичні відомості

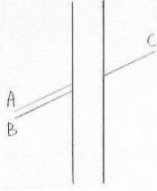
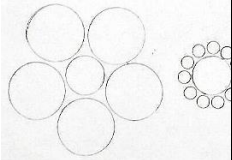
Будь-який вид творчості спрямований на людину. Тому при створенні об'єктів дизайну чи мистецтва потрібно враховувати закономірності сприйняття людиною навколишнього середовища.

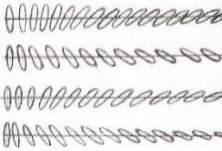
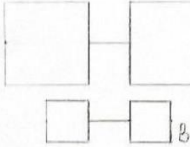
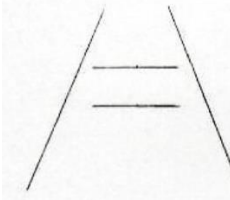
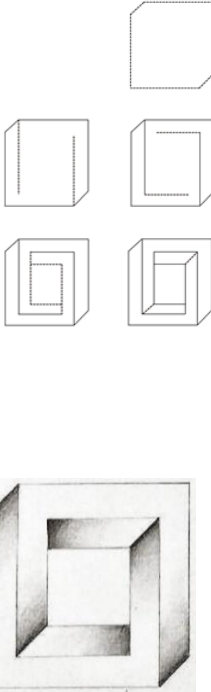
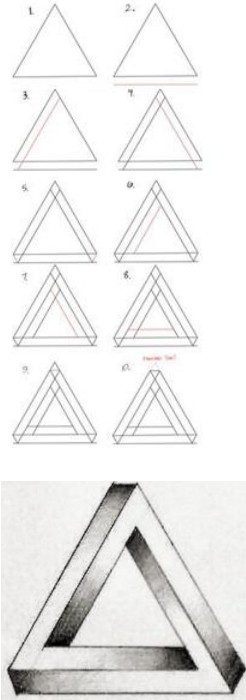
Особливий інтерес викликають зорові ілюзії. Адже людина сприймає світ не як фотоапарат, точно фіксуючи предмети, при їх безпосередньому спостереженні. Сприйняття кожного предмета – це складний процес, що триває долі секунд та потребує великої кількості свідомих і несвідомих мисленнєвих операцій. Розглянемо кілька відомих зорових ілюзій (табл. 1).

Обладнання та матеріали: формат А4 ватман, олівець КОН-І-NOOR 4Н-3В, туш, фломастер.

Табл. 1

Приклади зорових ілюзій

<p>Ілюзія Поггендорфа</p>		<p>Якщо проводити лінію з точки С, то здається, що вона проходить до точки А, а насправді до точки В</p>
<p>Ілюзія Еббінгауза- Тітченера</p>		<p>Круги всередині однакового розміру, хоча круг, який оточений маленькими кругами здається більшим.</p>

<p>Паралельні лінії</p>		<p>Горизонтальні лінії здаються похилими, а насправді вони рівні.</p>
<p>Ілюзія Болдуїна</p>		<p>Лінії А і Б рівні, хоча лінія Б здається довшою</p>
<p>Ілюзія залізної дороги</p>		<p>Верхня горизонтальна лінія здається довшою, хоча насправді вони рівні</p>
<p>Неможливий квадрат і неможливий трикутник</p>		

Порядок виконання роботи

1. Перевірити можливості помилкового сприйняття, зобразивши зорові ілюзії, наведені у табл.1.
2. Створити 2 ескізи зображення (логотип, плакат, реклама), побудованого на зорових ілюзіях.

Самостійно вивчити

1. Закономірності сприйняття і творчність.
2. Зорові ілюзії руху, розміру, кольору.

Оформлення результатів роботи

Протокол з результатами роботи повинен містити титульний лист, назву і мету роботи, завдання, скріншоти його виконання, відповіді на запитання та висновки з вивченого матеріалу.

Контрольні запитання і завдання

1. Роль сприйняття у мистецтві.
2. Можливості використання ілюзій у мистецтві і дизайні.
3. Підгрунття зорових ілюзій.

Лабораторна робота № 1.2

Тема: Виразальні засоби рисунку. Лінія і крапка.

Мета і основні завдання роботи: навчити студентів свідомо користуватися виразними можливостями лінії і крапки.

Основні теоретичні відомості

Лінія – один з основних засобів образотворчого мистецтва. Лінією користуються і в малюнку, і в миттєвих начерках, і в ескізах композицій.

Лінія лежить усіма своїми точками на поверхні аркуша паперу і цим ніби утримує зображення в межах формату, підкреслюючи двомірність площини.

Однак у лінійному начерку можливе вирішення і просторових завдань. Контурна лінія утворює форму предмета. Незважаючи на те що на площині проведені тільки лінії, створюється враження, що всередині контуру тон зображеного предмета темніше або світліше, ніж навколишній фон площині. Виникає ілюзія силуету предмета світлою плямою на тлі. Більше того, лінійний малюнок

може передати враження обсягу предмета. Це досягається тим, що лінія будує форму в пропорціях і в перспективі, а також тим, що лінія змінюється по своїй товщині і силі звучання. Навіть незакінчена, вона здатна виконувати одночасно кілька функцій: відмежовувати форму, komponувати зображення, визначати характер руху всієї форми, її пропорції і т.д.

У лінійній композиції ми маємо дві складові: обмежену площину (як правило, прямокутну) і лінії. Площину ми можемо використовувати двоюко: або нанести в якомусь її місці лінію, або не робити цього.

Лінія, навіть якщо вона не замкнута, ділить площину на частини, які сприймаються як в опозиції одна одній. Але найчастіше лінії замикаються, утворюючи якісь фігури, і ці фігури підсвідомо протиставляються відкритим просторам. Відкритому простору протиставляються і ділянки з великою насиченістю лініями. Найчастіше лінійна композиція будується на протиставленні «густого» і «порожнього».

Крапка – вихідне поняття геометрії, що не має виміру. Запис (слід) крапки на площині або на поверхні об'ємної фігури дає малювальну крапку. Вона може набувати різних форм: бути правильною (геометричною), неправильною (біологічною), малою, великою, темною або світлою. Її можна намалювати як плоску, увігнуту або опуклу. Вона може також з'явитися в трьох вимірах.

Крапка володіє широкими можливостями в побудові композиції. Одним із жанрів мистецтва, оснований на використанні крапки є пуантилізм. Пуантилізм – стиль письма в живописі, що використовує чисті, не змішувані на палітрі фарби, що наносяться дрібними мазками прямокутної або круглої форми. Змішання кольорів з утворенням відтінків відбувається на етапі сприйняття картини глядачем з дальньої відстані або в зменшеному вигляді.

Обладнання та матеріали: формат А4 ватман, олівець КОН-І-NOOR 4Н-3В, туш, фломастер, кулькова ручка.

Порядок виконання роботи

Частина 1. Робота з лінією.

1. Створити таблицю лінійних побудов. Приклад показано на рис. 1.

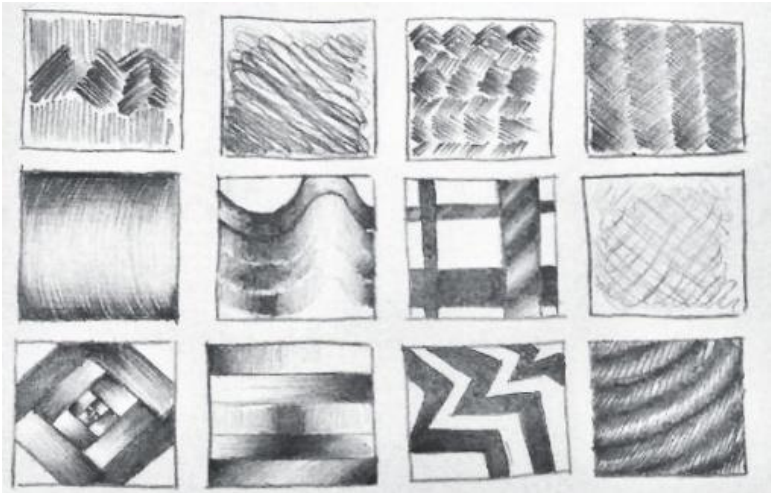

Рис. 1. Приклади побудови лінійної композиції

2. Створити дві графічні композиції з геометричних фігур на основі прямих і округлих ліній. Приклад показано на рис. 2.

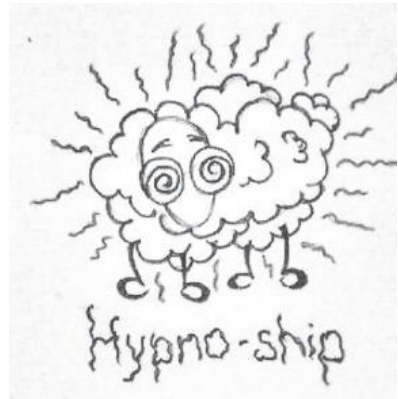

Рис. 2. Приклади побудови композицій на основі прямих і округлих ліній

Частина 1. Робота з крапкою.

1. Скласти регулярні ряди з крапок, потім, змінюючи відстані між крапками, міняти характер руху, ритм.

2. Побудувати графічну композицію на основі художньо-виразних можливостей крапки (рис. 3).

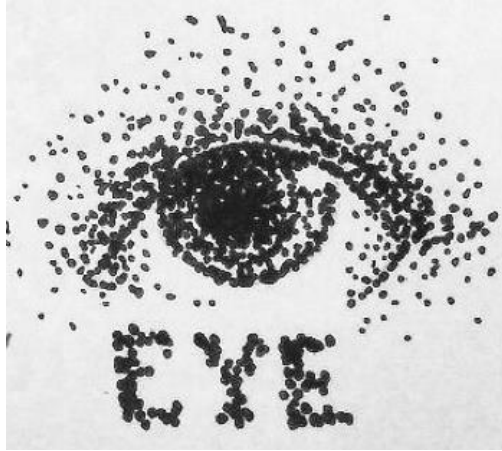

Рис. 3. Рисунок у стилі пуантилізм

Самостійно вивчити

1. Теорію лінії, крапки і тону у природі і мистецтві.
2. Техніку малювання різних видів ліній і крапок.
3. Тонування штрихом, штрих як самостійний елемент виразності.
4. Дослідити твори мистецтва і дизайну, побудованих на таких виразальних засобах як лінія, крапка, штрикування

Оформлення результатів роботи

Протокол з результатами роботи повинен містити титульний лист, назву і мету роботи, завдання, скріншоти його виконання, відповіді на запитання та висновки з вивченого матеріалу.

Контрольні запитання і завдання

1. Роль лінії у мистецтві. Здійснити аналіз і підібрати зразки творів мистецтва, побудованих на виразальних можливостях лінії.
2. Чим відрізняється лінія креслення від штрикування?

3. Що таке штрихове тонування?
4. Крапка і її виразні можливості.
5. Роль крапки в побудові композиції.
6. Що таке тон у мистецтві?
7. Навести приклади творів мистецтва і дизайну, виконані штрихуванням.

Лабораторна робота № 1.3

Тема: Виразальні засоби рисунку. Пляма. Силует.

Мета і основні завдання роботи: навчити студентів свідомо користуватися зображальними можливостями плями та створювати силуетні рисунки.

Основні теоретичні відомості

Пляма – це зображувальний слід на поверхні площини або об'єму, містить в собі точку, лінію, тон, колір. Плямою може бути художній мазок, лінія, штрихування, відбиток і т.д.

На відміну від точки і лінії, пляма, як правило, заповнює більшу частину графічної площини. З використанням плями значно розширюється палітра засобів побудови графічної композиції. У цю палітру включаються і ті численні і різноманітні форми тонової графіки, які виходять при використанні настільки ж численних і різноманітних прийомів її розробки. Кожна така форма має свої специфічні композиційно-художні властивості. «Заливка», наприклад, дає рівну, тонову поверхню. «Відмивання» характеризується плавним переходом від світлого тону до темного і назад, «розмивання» – м'якими затіканнями і т.д.

Пляма (тональна і колірна) має велике значення як в начерках і замальовках, так і в роботі над ескізами композиції. Необхідність застосування тональної плями в якості графічного засобу виникає головним чином при вирішенні таких завдань композиції: для виявлення або підкреслення об'ємності форми, для передачі її освітленості, для показу сили тону в забарвленні форми, фактури її поверхні з метою передачі глибини простору, що оточує об'ємну форму.

Тональна пляма завжди робиться на тлі більш світлому, ніж вона сама, інакше пляма не буде «читатися».

Плями можуть бути нескінченно різними: великими і маленькими, округлими і протяжними. Вони то, згинаючись, перетікають одна в одну, а то ясно і твердо окреслені. Навіть якщо око не знаходить в плямі знайомих обрисів, то ми можемо пов'язати форму плями з певними відчуттями. За рахунок психологічних аспектів сприйняття, пляма здатна передати настрій та має добре відчуваний посил, який можна використовувати у графічному дизайні.

Наприклад, ми можемо сказати, спокійна це пляма чи рухома, агресивна чи доброзичлива, ніжно-витончена чи монументально-масивна за рахунок її форми, напряму, кольору та силуету (рис. 4).

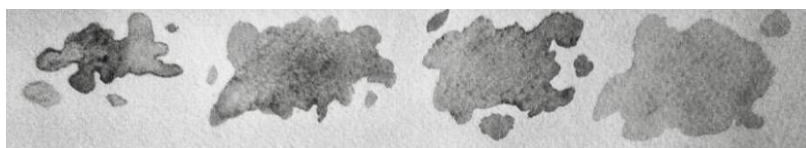

Рис. 4. Види плям

Плями можна обіграти різними засобами для утворення силуетної композиції, яка буде вирізнитися своєю неповторністю серед інших (рис. 5).

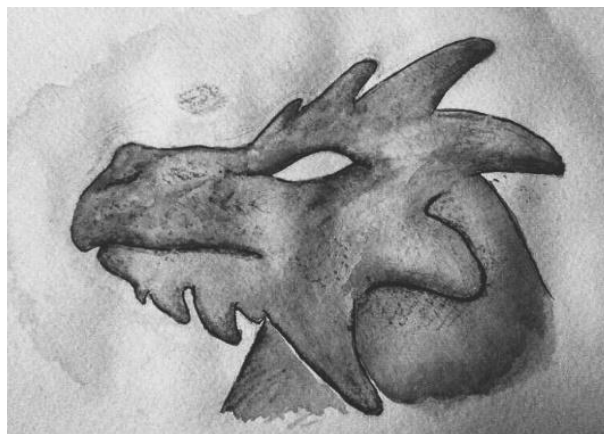

Рис. 5. Утворення зображення поєднанням плям

Силует – це площинне однотонне зображення будь-якого об'єкта. Силует є комбінацією лінії і плями, але в основному він

проявляє себе як темна пляма на світлому фоні. Краса і граціозність контурів силуету можуть надати композиції неповторність і якусь чарівну індивідуальність

Силует, як прийом, використовується в різних декоративних композиціях: імприматура (підбір кольорового фону), вітраж (контур, обведення), колаж, аплікація, членування площини на частини, монотипія, мозаїка.

Силуетний живопис будується в трьох діапазонах – темний, середній, світлий. Силуетне зображення двовимірне, дуже умовне і лаконічне. Зазвичай силуети малюють тушшю на світлому тлі, або на чорному тлі білими. На рис. 6. представлено приклади силуетів.

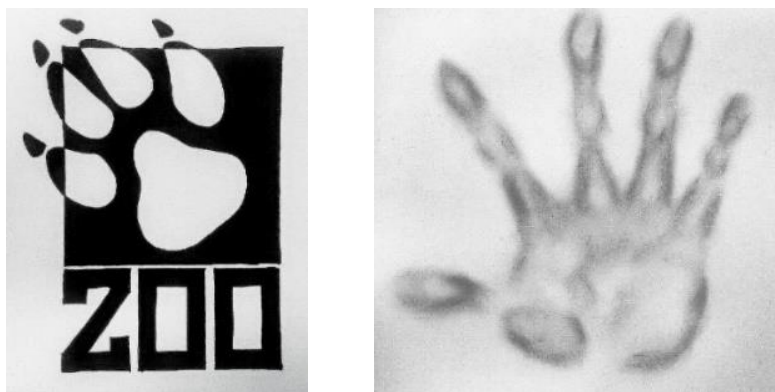

Рис. 6. Приклади силуетних рисунків

Обладнання та матеріали: формат А4 ватман, олівець КОН-I-NOOR 4Н-3В, туш, акварельна фарба, гуаш.

Порядок виконання роботи

Частина 1. Робота з плямою.

1. Створити чотири види плям різних тональних графічних форм.
2. Створити цілісні зображення, шляхом створення плями чи поєднання кількох плям.
3. Розробити концепт практичного застосування створених зображень у дизайні.

Частина 2. Робота з силуетом.

1. Створити силуетні малюнки впізнаних предметів на світлому і темному фоні.
2. Створити ескіз логотипу на основі силуетного рисунку.

Самостійно вивчити

1. Теорію «кляксографії»
2. Різні техніки малювання плямами.
3. Поняття монотипії.
4. Різні способи створення силуету.

Оформлення результатів роботи

Протокол з результатами роботи повинен містити титульний лист, назву і мету роботи, завдання, скриншоти його виконання, відповіді на запитання та висновки з вивченого матеріалу.

Контрольні запитання і завдання

1. Роль силуету у мистецтві.
2. Чим відрізняється пляма від силуету.
3. Техніки створення силуетного рисунку.
4. Роль плями у мистецтві.
5. Техніки створення рисунку плямами.

Лабораторна робота № 1.4

Тема: Техніки створення денотативних та конотативних зображень.

Мета і основні завдання роботи: навчити студентів використовувати різні техніки та прийоми у побудові денотативних та конотативних зображень.

Основні теоретичні відомості

Дизайнери постійно стикаються з необхідністю створення найрізноманітніших зображень. Створені зображення можуть бути денотативними або конотативними.

Денотативні зображення є буквальною відображенням предмету. Зображення являє собою саму річ. Але залежно від техніки створення, закладеної естетики, навіть буквально відображення може багато чого розповісти про сам предмет.

Можна передати силу або легкість, грубість або елегантність, вишуканість і т.п. Тому важливо володіти різними техніками, за допомогою яких можна відобразити предмет. Дизайнер технікою та інструментами надає глядачу додаткову інформацію, передає певний посил, що може мати великий ефект.

Конотативні зображення — це зображення, що не просто відображають об'єкт, а й несуть додатковий сенс. Такі зображення можуть мати додаткові елементи чи особливості побудови, що транслиують посил. Наприклад, ваза у денотативному відображенні — це певна ємність. Але якщо на вазу нанести візерунок, ми зможемо передати дух старовини, асоціюючись з Древньогрецькими амфорами. Золоті монети, розташовані поряд, скажуть про скарб. А зобразивши воду, що виливається, зробимо посил до знаку зодіака Водолій.

Обладнання та матеріали: формат А4 ватман, олівець КОН-I-NOOR 4Н-3В, туш, акварельна фарба, гуаш.

Порядок виконання роботи

Для створення денотативних зображень можна використовувати найрізноманітніші інструменти: олівці, ручки, туш, фарби та техніки: контурне рисування, тоноване, повноколірне, «набризкування», розтушовування, накладання текстури, створення відтисків, різні цифрові способи, використання підручних допоміжних інструментів тощо.

Щоб створити конотативне зображення, потрібно мати достатньо широкі пізнання у різних сферах діяльності, бути обізнаним з народною і художньо-літературною творчістю. А також важливо враховувати рівень знань, обізнаності та підготовки аудиторії, на яку буде орієнтоване зображення.

Частина 1.

1. Обрати будь-який об'єкт і створити 8-10-ть його зображень, використовуючи різні техніки, інструменти та стилі. Всі створені зображення мають бути приблизно однакового розміру (12x12 см).

2. Створені зображення оцифрувати та розмістити на одному аркуші А4, додавши назву об'єкту.

Частина 2.

1. Використовуючи об'єкт, обраний у першому завданні, створити 3–4 конотативних зображень. Всі зображення мають бути приблизно однакового розміру (12х12 см).

2. Створені зображення оцифрувати та розмістити на одному аркуші А4, додавши підписи до кожного зображення, розкриваючи його сенс.

Самостійно вивчити

1. Теорію «кляксографії».
2. Різні техніки малювання плямами.
3. Поняття монотипії.
4. Різні способи створення силуету.

Оформлення результатів роботи

Протокол з результатами роботи повинен містити титульний лист, назву і мету роботи, завдання, скриншоти його виконання, відповіді на запитання та висновки з вивченого матеріалу.

Контрольні запитання і завдання

1. Роль силуету у мистецтві.
2. Чим відрізняється пляма від силуету.
3. Техніки створення силуетного рисунку.
4. Роль плями у мистецтві.
5. Техніки створення рисунку плямами.

Лабораторна робота № 1.5

Тема: Побудова симетричної та асиметричної композицій.

Мета і основні завдання роботи: навчити студента основам побудови композиції за принципом симетрії та асиметрії.

Обладнання та матеріали: аркуш паперу, олівці, фарби, чорна туш, гуаш.

Основні теоретичні відомості

Симетрія, яку людина відкрила й осмислила у творіннях природи, ставала поступово для неї своєрідною нормою прекрасного. За її законами людина виготовляла предмети побуту, техніки, будувала свої споруди, тобто свідомо використовувала як засіб гармонійної організації форми. Прийоми симетричної композиції часто використовуються в усіх видах мистецтва та дизайну.

Симетрія це:

- найбільш активна закономірність побудови композиції;
- властивість композиції – найбільш яскраво виявлений стан форми;
- засіб композиції, за допомогою якого організується гармонійна форма, досягається єдність і художня виразність.

Між асиметрією і симетрією існує принципова різниця. У асиметричній композиції принцип організації виявляється не настільки наочно, як у симетричній, її гармонія будується на складних відношеннях багатьох закономірностей, оскільки елементи форми не зв'язуються віссю симетрії. Симетрична форма сприймається легко і майже відразу, а гармонія асиметричної – розкривається поступово.

Неправильно стверджувати, що симетрична форма явно краща від асиметричної. Сама по собі симетрія ще не гарантує гармонії, а асиметрія – не означає дисгармонію.

Весь людський досвід підтверджує, що асиметричні композиції (прості та складні) з точки зору естетичної цінності не поступаються симетричним. Однак робота з ними складніша, потребує розвиненої інтуїції та витонченого почуття композиційної рівноваги, особливо багатоелементні композиції, які можуть мати свої власні осі симетрії.

Асиметрія - це сполучення і розташування елементів, при якому вісь чи площина симетрії відсутня.

Обладнання та матеріали: формат А4 ватман, кольорові олівці, чорна туш, гуаш, засоби комп'ютерної техніки, Photoshop.

Порядок виконання роботи

Обрати об'єкти, що мають чітко виражену симетричну та асиметричну будову (рис.7–8). Створити їх геометризовані зображені. Створені зображення оцифрувати. На одному аркуші паперу А4 розмістити аналоги і їх геометризоване зображення.

Слід звернути увагу на компоновання аркуша: розмір зображень та їх розташування відносно один одного і цілого формату. У зв'язку з цим, роботу над завданням краще почати з ескізування. Коли буде відпрацьовано остаточні варіанти зображень у необхідному масштабі, перенести їх на основний аркуш паперу і виконати, використовуючи при цьому необхідні інструменти (перо, пензель, лінійку, циркуль та інше) і матеріал (гуаш, туш).

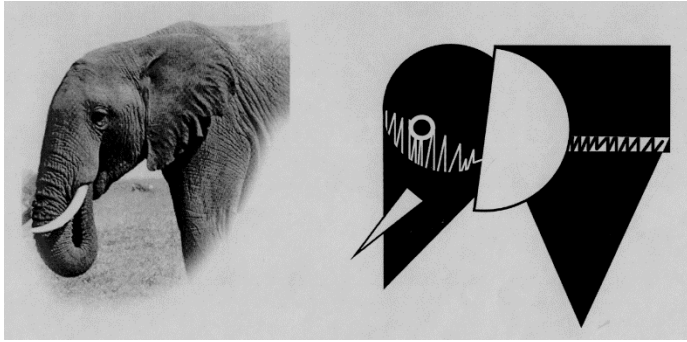

Рис. 7. Асиметрія. Н. Соколова

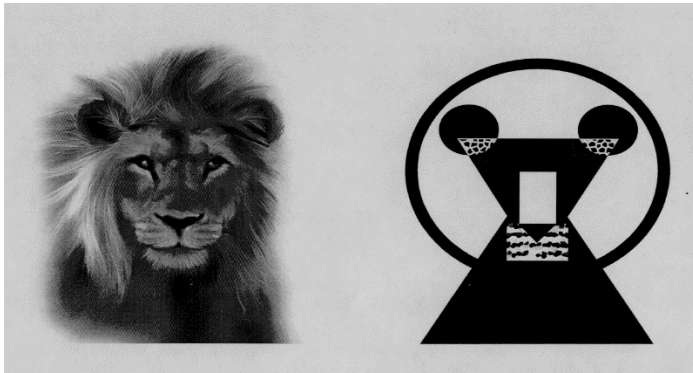

Рис. 8. Симетрія. Н. Соколова

Завдання

1. Способом формалізації явно симетричної і явно асиметричної картини, створити симетричні і асиметричні композиції з геометричних фігур.

2. Створити ескізи макетів симетричної та асиметричної обкладинки книги.

Самостійно вивчити

1. Українська витинанка (принцип побудови – симетрія).
2. Творчість В. Кандинського як приклад організації асиметричних композицій.

Контрольні питання

1. Що таке симетрія?
2. Які є види симетрії?
3. Яка існує принципова різниця між симетрією і асиметрією?
4. Яка головна основна асиметричної форми?
5. Які існують закономірності, що лежать в основі гармонії асиметричної форми?

Лабораторна робота № 1.6

Тема: Статика. Динаміка.

Мета: навчити студента основам побудови композиції за принципом статичності і динамічності.

Технічне та програмне забезпечення: формат А4 ватман, олівці, туш, фломастери кулькова ручка, тощо.

Основні теоретичні відомості

Статичність – підкреслене вираження стану рівноваги, спокою, стійкості форми в усьому її устрої, в геометричній її основі. Така форма не настільки ефектна, як форма динамічна. Однак, це на означає, що статичність, яка свідомо підкреслюється у композиції, не може бути сильним організуючим началом.

У поняття статичності укладається, як щось обов'язкове, важкість і нехиткість форми, загальна велика її маса. Статичність форми зв'язана з пропорціями. Рівність або нюанс відношень розмірів за двома (на площині) або за трьома (в об'ємі) координатами простору характеризує відносну статичність форми. Також має значення зв'язок з розмірами основи, з її відношенням до висоти форми.

Контраст сили і легкості служить одним з правильних і найбільш активних засобів досягнення виразності статичності. Слід зазначити, що цікавий естетичний ефект може виникнути при використанні у статичній, потужній формі підкреслено витончених елементів.

У статичних предметах, формах, площинних композиціях є явний або умовний центр (вісь), який і є головним засобом її організації. Явний центр існує, коли композиція симетрична, причому симетрія є одним з головних засобів досягнення статичності. Про умовний центр можна говорити, коли композиція

асиметрична, однак збалансована відносно якої-небудь точки або осі.

Дотримуючись і використовуючи їх у залежності від поставленого завдання, можна підсилувати або послаблювати враження ваги, стійкості, статичності.

На протилежність статичності, динамічність – це зорове сприйняття руху, стрімкості форми. Динамічною називають таку форму, яка активно однобічно спрямована, ніби втручається у простір.

Динамічність найбільш зв'язана з пропорційним ладом. Контраст у відношеннях величин за двома (у площинних композиціях) або за трьома координатами простору (в об'ємних композиціях) створює динаміку в напрямку переважної величини, наприклад, куб і витягнутий паралелепіпед.

Рівність всіх розмірів куба створює враження стійкості, статичності. При погляді на паралелепіпед погляд рухається уздовж довгого боку об'єму. У порівнянні з кубом він вже динамічний, однак динамічність ця «потенціальна», сприймається однаково зліва-направо.

Велике значення має і те, як відбувається цей рух. Істотна умова динамічності - однобічна спрямованість форми. Якщо поставити паралелепіпед, наприклад, на площину столу, то ми відчуємо початок форми та її рух угору у зв'язку з тим, що виникла якісна зміна - активна однобічна спрямованість угору (подібно до хмарочоса).

Таким чином, щоб проявилася динамічність, необхідно визначити початок, надати спрямованість формі. Спрямованість може бути задана за допомогою різноманітних засобів.

Динамічність робить форму активною, помітною, виділяючи її серед інших, і для багатьох художників є найбільш доступним засобом досягнення образності. Динамічність, дійсно, активний композиційний засіб, але пристосувати цю закономірність необхідно тоді, коли це виправдано і доречно.

Порядок виконання роботи

При побудові композиції бажана кількість фігур – не більше 6-7. Використовувати можна як однотипні, так і різні фігури у різноманітних сполученнях. Крім чорного забарвлення, можливе застосування у фігурах контуру різної товщини, растрового

фарбування. Геометричні фігури у накладаннях і перехрещеннях повинні чітко проглядатися, у місцях їх перехрещення забарвлення змінюється на протилежне.

Завдання

1. Побудувати статичну та динамічну композиції з простих геометричних фігур. При побудові композицій бажано використовувати не більше 6-7 фігур. Використовувати можна як однотипні, так і різні фігури у різноманітних сполученнях. Крім чорного забарвлення, можливе застосування у фігурах контуру різної товщини, растрового фарбування. Геометричні фігури у накладках і перехрещеннях повинні чітко проглядатися, у місцях їх перехрещення забарвлення змінюється на протилежне. (рис. 9).

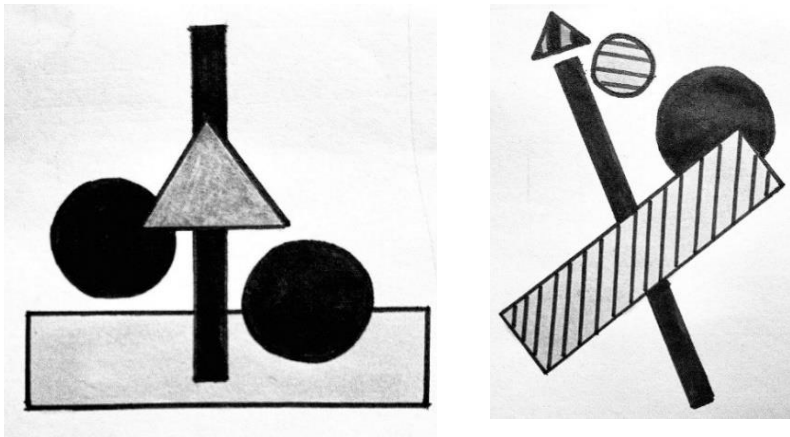

Рис. 9. Статика та динаміка

2. Створити ескізи макетів плакату з динамічною та статичною композицією.

Самостійно вивчити

1. Моделі (умовні) побудови статичної композиції і динамічної композиції.

Оформлення результатів роботи

Протокол з результатами роботи повинен містити титульний лист, назву і мету роботи, виконані завдання, скріншоти його виконання, відповіді на запитання та висновки з вивченого матеріалу.

Контрольні запитання

1. Що таке статичність?
2. Що таке динамічність?
3. Які ви знаєте засоби створення статичної композиції?
4. Засоби створення динамічної композиції.
5. Яка існує істотна умова динамічності?

МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ

Лабораторна робота № 2.1

Тема: Вправа на асоціативне уявлення.

Мета і основні завдання роботи: навчити студентів спрямовувати на пізнавальні завдання композиції, вивчення її окремих закономірностей, прагнення виразити її емоційно-образний бік.

Основні теоретичні відомості

Абстрагування – відособлена форма пізнання, оснований на уявному відволіканні від безлічі сторін, властивостей, ознак і зв'язків окремого предмету, явища або події та уявного виділення окремих або більш загальних, основних, істотних сторін властивостей і ознак предмету вивчення. Асоціативна композиція будується на суб'єктивних відчуттях за подібністю до об'єктивних речей та явищ.

Асоціативність і абстрагування дозволяє образно уявити узагальнений емоційний стан, де реальне явище заміщається ідеалізованою схемою шляхом сполучення, поєднання відчуттів, сприйняття, почуттів і уявлень

Обладнання та матеріали: аркуш формат А4, чорна туш, кольорові олівці, гуаш, акварель(використання кольору тільки в колонці таблиці «колір»), лінійка, олівець.

Порядок виконання роботи

Частина 1.

Необхідно виразити окремою лінією, формою (плямою), текстурою (площиною), і кольором ряд абстрактних ознак або понять, наприклад: твердий, м'який, гострий, шорсткий, сильний, слабкий, щасливий, сумний. Завдання полягає у тому, щоб заповнити таблицю 3, та за допомогою таких виражальних засобів

як лінія, форма, матеріал, колір відобразити основні емоції та стани людини.

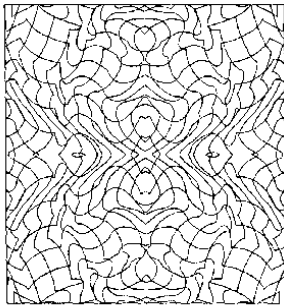
Таблиця 3.

Вправа на художнє вирішення абстрактних понять

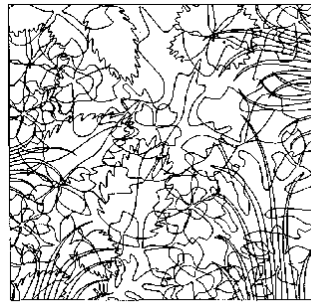
	Лінія	Форма	Матеріал	Колір
Тихий				
Голосний				
Веселий				
Сумний				
Важкий				
Легкий				
Колючий				

Частина 2.

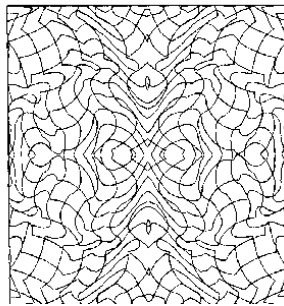
Побудувати образні кольорові композиції «Пори року». Зробити аналіз, які асоціації, настрої викликає кожна пора року, які пори року контрастні один до одної, через які елементи, форми, колір, можна було б це виявити. Передати образ пори року, власне ставлення, бачення, почуття до нього. При виконанні роботи можна використати пропоновані шаблони (рис. 10)

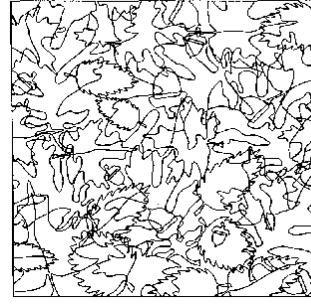
Зима

Весна

Літо

Осінь

Рис. 10. Шаблони для побудови образних композицій «Пори року»

Оформлення результатів роботи

Протокол з результатами роботи повинен містити титульний лист, назву і мету роботи, виконані завдання, відповіді на запитання та висновки з вивченого матеріалу.

Контрольні запитання

1. Якими засобами можна створити текстуру?
2. Які види ліній та форм Ви знаєте?
3. Що таке теплі і холодні кольори?
4. Які засоби побудови композиції треба знати, щоб створити контрастні композиції?

Лабораторна робота № 2.2

Тема: Побудова образних композицій на основі обведення кисті руки.

Мета і основні завдання роботи: розвиток фантазії та творчої уяви, оригінальності мислення.

Основні теоретичні відомості

Культура та мистецтво містять у собі значний людський досвід: професійний та емоційний. Професійний досвід дає людині просторове мислення, розвиток ока, кисті руки, але виступає як більш вузький по відношенню до іншого, оскільки тонко розвинутий зір та рука не гарантують тонкощів розвитку людської душі.

В майбутнього поліграфіста повинна розкритись здатність творити. Людську активність у сприйнятті навколишнього світу забезпечує фантазія.

Гармонійну єдність композиції забезпечує образність, і перше враження від композиції створюється перш за все образністю. Вона не забезпечується лише звичайними, «класичними» засобами композиції (пропорціями або ритмом, контрастом або динамікою та ін.). Досягнення образності залежить від уміння автора передати певний емоційний стан, характерний психологічний настрій. Виразність у сфері емоційного впливу має безпосереднє відношення до образності. Образність характеризується і авторською відповіддю на поставлене естетичне завдання. Відомо, наприклад, що, виходячи з одного і того ж завдання різні автори дають різні пропозиції.

На перших етапах ескізування автор подумки складає уявлення про композицію, що є художнім задумом, тобто прообразом композиції, яка створюється, її художньо-образним рішенням. Вона проходить стадії визрівання, уточнення, фіксації у матеріалі, розвивається у конкуруючому порівнянні з іншими варіантами і у закінченому вигляді постає як авторське трактування художньо-образного рішення даної теми, що завжди несе відбиток творчої індивідуальності автора. Його емоційний настрій, ставлення до теми, особисті здібності допомагають знайти необхідний ступінь відповідності форми і змісту, міру співвідношення об'єктивного і суб'єктивного, раціонального і емоційного витоків.

Обладнання та матеріали: формат А4 ватман, кольорові олівці, чорна туш, гуаш.

Порядок виконання роботи

Частина 1. Побудова графічної образної композиції на основі обведення кисті руки.

На заданому форматі паперу розмістити для обведення кисть руки і п'ять пальців можна в будь-яких положеннях. Початкова лінія повинна явно проглядатися у композиції, хоча образи можна створювати, використовуючи як внутрішній простір площини обведення, так і зовнішній.

На основі лінії обведення власної кисті руки створити графічну композицію, перетворивши початкову лінію в один чи декілька образів на вільну тему. Приклад виконання завдання на рис. 11.

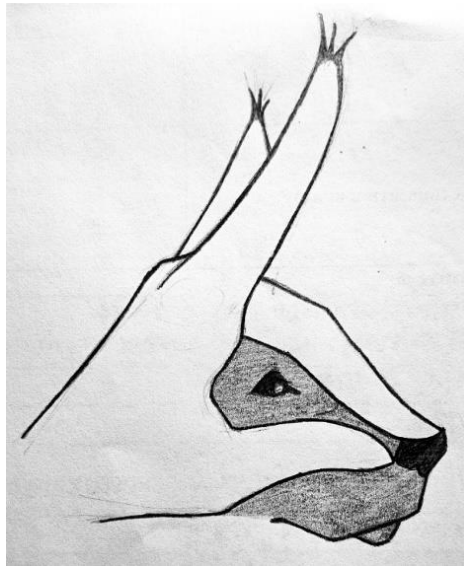

Рис. 11. Приклади образної композиції

Частина 2. Побудова графічної образної композиції на основі обведення предметів на вибір.

Оберіть будь-який предмет, прикладіть його до аркушу паперу та обведіть. Проаналізуйте утворений контур. Проаналізуйте, які

елементи можна додати, забрати або видозмінити, щоб утворився оригінальний об'єкт або персонаж. Створіть серію таких зображень.

Самостійно вивчити

1. Що таке образне рішення.
2. Образ у мистецтві.

Оформлення результатів роботи

Протокол з результатами роботи повинен містити титульний лист, назву і мету роботи, завдання, скриншоти його виконання, відповіді на запитання та висновки з вивченого матеріалу.

Контрольні питання

1. Що забезпечує гармонійну єдність композиції?
2. Що таке абстрагування та яка його роль у творчості?
3. З чого починається ескізування образно-асоціативної композиції?

Лабораторна робота № 2.3.

Тема: Побудова образних композицій на основі шрифту та графічного зображення літери Я.

Мета і основні завдання роботи: розвиток фантазії та творчої уяви, оригінальності мислення.

Основні теоретичні відомості

Накреслення кожної букви, її «малюнок» і способи композиційно-ритмічного об'єднання букв у слові й слів у рядку мають емоційну виразність, подібну до тої, яку ми бачимо в геометричному орнаменті.

Обладнання та матеріали: формат А4 ватман, кольорові олівці, чорна туш, гуаш.

Порядок виконання роботи

Частина 1. Побудова графічної образної композиції на основі літери «Я».

1. Створити образ на основі графічного зображення літери «Я», який розкрив би внутрішній світ автора. Приклад виконання

завдання можна побачити на рис. 12. При створенні образу потрібно слідкувати за тим, щоб не загубилася літера

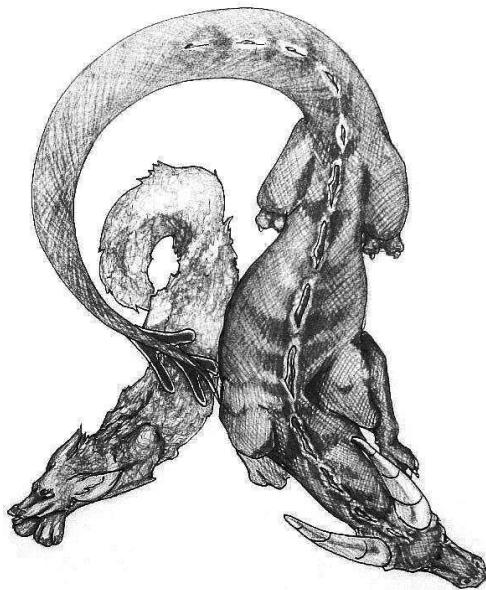

Рис. 12. Приклад образної композиції

2. Створити серію (приблизно 20-ть) варіантів написання букви власного імені.

Чатина 2.

1. Створити два варіанти монограмм: на основі літери власного імені та на основі власних ініціалів.
- 2.

Самостійно вивчити

1. Що таке образне рішення.
2. Образ у мистецтві.

Оформлення результатів роботи

Протокол з результатами роботи повинен містити титульний лист, назву і мету роботи, завдання, скріншоти його виконання, відповіді на запитання та висновки з вивченого матеріалу.

Контрольні питання

1. Якими художніми властивостями володіє шрифт?
2. Як можна використовувати шрифтові композиції для створення логотипів?
3. Як пов'язаний орнамент і шрифт?

Лабораторна робота № 2.4

Тема: Побудова образних композицій на основі шрифта та графічного зображення літери Я.

Мета і основні завдання роботи: розвиток фантазії та творчої уяви, оригінальності мислення.

Основні теоретичні відомості

Гармонійна композиція має багато специфічних властивостей і якостей, які характерні для високоорганізованої форми. Така композиція цілісна, всі її елементи:

- супідрядні, урівноважені;
- єдині за характером форми;
- пропорційні, масштабні.

У сукупності це дає певну образну інформацію. Якщо у формі відсутній хоча б один елемент композиції, її гармонія порушується. Однак значення тієї чи іншої властивості композиції неоднакове для різних форм.

Обладнання та матеріали: формат А4 ватман, кольорові олівці, чорна туш, гуаш.

Порядок виконання роботи

Оберіть кілька букв та подивіться на них, як на абстрактні форми. Всі букви походять від першоформ. Зробіть композицію з будь-яким контрастом форми і кольору, використовуючи одноразове накреслення або повторюючи її кілька разів. Символи, що створюють образ, можуть розташовуватися у різних положеннях, дзеркальних відображеннях, різних розмірах і масштабах, поворотах, але без перехрещення, накладок, явних зіткнень та деформацій. Крім чорного заливання, можливе застосування контуру різної товщини, а при необхідності різноманітного растрового забарвлення. Головне, щоб у побудові

було дотримано всіх законів композиції, а сама вона передавала певну ідею або настрій (рис. 13).

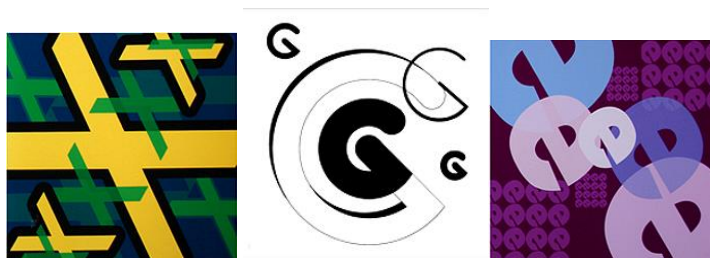

Рис. 13. Приклади виконання завдання

Завдання

1. Створити три різні композиції, використовуючи як основний елемент літеру.

Самостійно вивчити

1. Вивчити основні засоби створення композиції.
2. Вивчити основні закони графіки

Контрольні питання

1. Визначення образу в образотворчому мистецтві та поліграфії.
2. Які потрібно пройти етапи для створення образної композиції?
3. Чим характеризуються елементи композиції?
4. Де можливо використовувати дане завдання при роботі за фахом?

Лабораторна робота № 2.5

Тема: Робота зі знаком. Створення орнаменту, паттернів.

Мета: розвиток фантазії та творчої уяви, оригінальності мислення

Технічне та програмне забезпечення: папір, чорна туш, гуаш, олівці, ПК, графічні редактори.

Основні теоретичні відомості

Розглянути наведені знаки (рис. 14). Проаналізувати їх виражальні та композиційні характеристики.

Геометрические знаки

S-образные

Волнообразные

Восьмиконечные

Зигзагообразные

На основе квадрата

На основе круга

Кресты

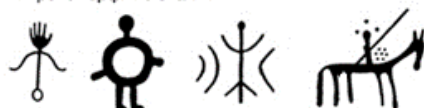
Солярные

Зооморфные знаки

Антропоморфные знаки

Трезубцы

Симметричные знаки

Знаки на основе растительных форм

Рис. 14. Приклади знаків

Порядок виконання роботи

На основі розглянутих підходів, зробити ескіз власного знаку-символу. Охарактеризувати графічне зображення знака та дати конструктивну характеристику (статика, динаміка, концентричність, вертикаль і т.п) та його символічне значення.

Створити на основі знаку орнамент, шляхом повторення, повертання, масштабування тощо (рис. 15). А також створити

кілька варіантів паттернів, враховуючи геометрію знака та його смислове значення.

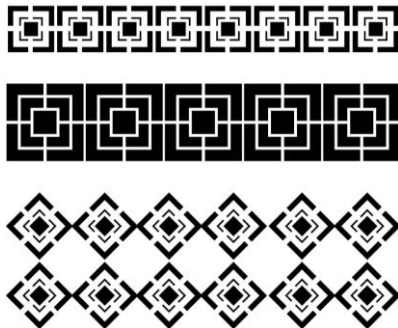

Рис. 15. Приклади візерунку і паттерну

Стилізувати знак для можливості його використання як елемента сувенірної чи брендингової продукції. Задати необхідних трансформацій, виконати за потреби масштабування, інверсію, редагування та зміна кольору тощо та адаптувати до його подальшого друку на різних матеріалах: футболка, кепках, сумках, сувенірній продукції (рис. 16).

Рис. 16. Приклади застосування знаків

Завдання

Створіть власний знак, візерунок, патерн і стилізацію використання знаку.

Самостійно вивчити

1. Що таке образне рішення.
2. Образ у мистецтві.

Оформлення результатів роботи

Протокол з результатами роботи повинен містити титульний лист, назву і мету роботи, завдання, скріншоти його виконання, відповіді на запитання та висновки з вивченого матеріалу.

Контрольні питання

1. Якими художніми властивостями володіє шрифт?
2. Як можна використовувати шрифтові композиції для створення логотипів?
3. Як пов'язаний орнамент і шрифт?

Лабораторна робота № 2.6

Тема: Застосування прийомів та засобів композиції при створенні колажу.

Мета і основні завдання роботи: розвиток фантазії та творчої уяви, оригінальності мислення.

Основні теоретичні відомості

Колаж – технічний прийом в образотворчому мистецтві, що полягає в створенні мальованих або графічних творів шляхом наклеювання на будь-яку основу предметів і матеріалів, що відрізняються від основи за кольором і фактурою. Колажем також називається твір, цілком виконане в цій техніці.

Колаж використовується головним чином для отримання ефекту несподіванки від поєднання різнорідних матеріалів, а також заради емоційної насиченості і гостроти твору.

Колаж може бути домальованим будь-якими іншими засобами – тушшю, аквареллю і т.д.

За видами, колажні рисунки можуть бути формальними, коли побудова здійснюється із використанням геометричних форм, кольору, тексту і ніякого смислового навантаження не перед і сюжетної композиціїється, і сюжетни, коли присутні персонажі, передаються події, ідеї та посили (рис. 17).

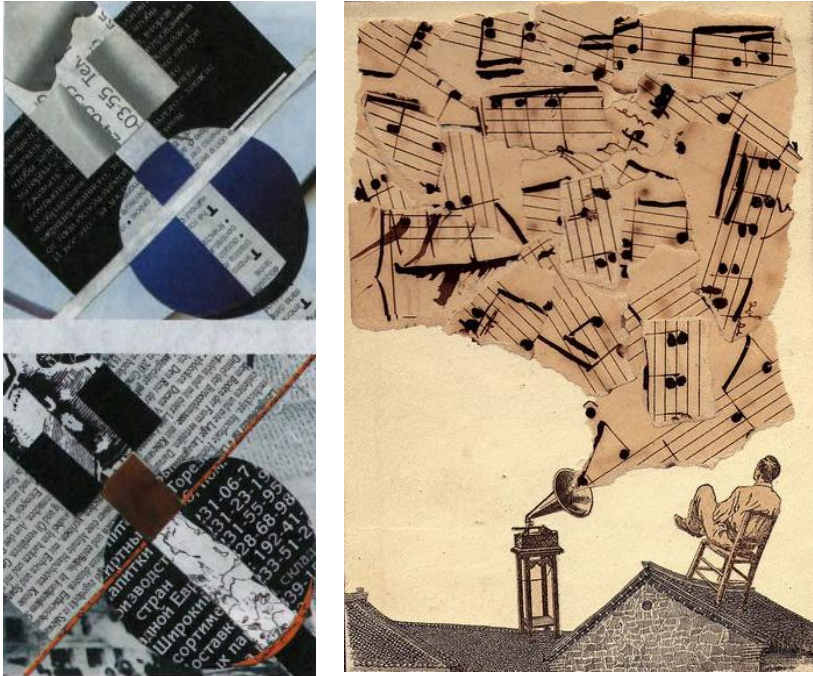

Рис. 17. Приклади формальної і сюжетної композиції колажного рисунку

Обладнання та матеріали: аркуш, чорна туш, гуаш, олівці, фарби.

Порядок виконання роботи

Техніка створення колажу.

- Оберіть стиль колажу та продумайте тему.
- Виберіть відповідну підкладку (папір, картон, тканина, газети, старі обкладинки книг, дерево, гладка кора, пластик і т.д.).
- Зберіть матеріали для майбутнього колажу.
- Складіть, поріжте або порвіть обраний матеріал на різні частини.
- Складіть частини колажу та приклейте їх.
- Доповніть створений колаж художніми засобами.

Завдання

1. Створити формальний та сюжетний колажний рисунок з обов'язковими художніми елементами.

Рис. 18. Приклади сюжетного колажу

Самостійно вивчити

1. Вивчити основні засоби створення колажу.
2. Вивчити різні жанри колажу.

Оформлення результатів роботи

Протокол з результатами роботи повинен містити титульний лист, назву і мету роботи, завдання, скріншоти його виконання, відповіді на запитання та висновки з вивченого матеріалу.

Контрольні питання:

1. Що таке колаж?
2. Види колажу.
3. Техніка створення колажу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Денисенко С.М. Стили графічного дизайну: довідник. [Електронний ресурс]. – 9.53 МВ. – К.: Вид-во Нац. Авіац.ун-ту «НАУ-друк», 2020.
2. Денисенко С.М. Елементи і принципи дизайну: довідник. [Електронний ресурс]. – 5 МВ. – К.: Вид-во Нац. Авіац.ун-ту «НАУ-друк», 2020.
3. Михайленко В. Є., Яковлев М.І. Основи композиції. К.: «Каравела», 2004. 243 с.
4. Іванов. С. Основи композиції видання. К.: Світ, 2013. 232 с.
5. Синепупова Н. Композиція: Тотальний контроль. К: ArtHuss, 2019. 240 с.
6. Костенко Т. В Основи композицій та тримірного формоутворення. Навчально-методичний посібник. Х.: ХДАДМ, 2003. 256 с.
7. Дерек Бразелл, Джо Девіс. Як зрозуміти ілюстрацію. К.: ArtHuss, 2019. 208 с.
8. Аккізов. К. Вчимося малювати. Крок за кроком. К.: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. 128 с.
9. Galer, Mark Photography foundations for art & design Amsterdam [etc]: Elsevier : Focal Press, 2004
10. Гевін Емброуз, Ніл Леонард Основи. Графічний дизайн 03: Генерування ідей. – К: ArtHuss, 2019. 240 с.192

Навчальне видання

ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ І ПРОЄКТНОЇ ГРАФІКИ
Лабораторний практикум
для студентів спеціальності
186 «Видавництво та поліграфія»

Укладач
Денисенко Світлана Миколаївна

Ілюстрації
Папакіна Крістіна Ігорівна

Технічне редагування та комп'ютерна верстка
Папакіна Крістіна Ігорівна